

DEZVOLTAREA PSIHIcĂ A PREȘCOLARILOR ȘI ȘCOLARILOR ȘI IDENTIFICAREA DE SINE

AS. POPA ANDA DIANA, AS. BRĂNIȘTEANU SIMONA FLORINA
Cabinet medical școlar Craiova

REZUMAT

Introducere: Dezvoltarea psihică a școlarului și preșcolarului este asigurată în mare măsură de familie și orice disfuncție de natură economico-socială sau educațională a familiei determină tulburări în dezvoltarea copilului.

Primii 7 ani de viață au un rol major în educație. Stilul educațional al familiei își pune amprenta pe modul de dezvoltare al copilului. Nivelul intelectual al copiilor corelează pozitiv cu nivelul de maturizare emoțională al părinților.

Comentarii: Obiectivul general este reprezentat de cercetarea amănunțită a fenomenelor dezvoltării psihice, astfel încât să se poată confirma sau infirma ipotezele de lucru.

Prin obiectivele operaționale am evidențiat importanța procesului de identificare de sine pentru dezvoltarea psihică a copilului preșcolar și școlar și am demonstrat eficiența muncii educative, în familie, în grădiniță și școală, care determină tocmai construirea la copil a unei imagini pozitive despre sine.

Scop: Urmărirea dezvoltării psihice a copilului pe perioada de școlar și preșcolar și sesizarea legăturii între climatul familial și educație. Dezechilibrul între climatul familial și educație poate influența nefavorabil evoluția dezvoltării copilului și fără o intervenție promptă și competentă, care să reducă la normal echilibrul tulburat, urmările pot fi ireversibile.

Psychological development of schoolchildren and kindergardenchildren and self identification

ABSTRACT

Introduction: The mental development of schoolchildren and kindergardenchildren is provided largely by the family and any dysfunction of an economic-social or educational nature of the family causes disturbances in the child's development.

The first 7 years of life have a major role in the education. The educational style of the family

leaves its mark on the way the child develop. The intellectual level of the children correlates positively with the level of emotional maturity of the parents.

Comments: The general objective is represented by the thorough research of the phenomena of psychic development, so that the working hypotheses can be confirmed or denied.

* **Corresponding Author:** As. Popa Anda Diana, Cabinet medical școlar Craiova, e-mail: pad39_2002@yahoo.com

Article received: 14.05.2024, **accepted:** 29.07.2024, **published:** 15.11.2024

Cite: Popa AD, Branisteanu SF. Psychological development of schoolchildren and kindergardenchildren and self identification. The Journal of School and University Medicine. 2024;11(3):5-10

Through the operational objectives, we highlighted the importance of the process of self-identification for the mental development of schoolchildren and kindergartenchildren and we demonstrated the effectiveness of educational work, in the family, in kindergarten and school, which determines the child building a positive image of himself.

Purpose: Monitoring the mental development of the child during the school and

kindergarten and referral the links between the family of environment and education.

The imbalance between the family of environment and education may adversely influence the evolution of the child's development and without a prompt and competent intervention to reduce the disturbed balance to normal, the consequences may be irreversible.

INTRODUCERE:

Pornind de la faptul că educația pentru sănătate în familie trebuie să înceapă din grădiniță și continuă și la școală, această dificilă dar nobilă datorie revine deopotrivă părinților (iar în absența lor, bunicilor), medicului de familie, medicului școlar și asistentei medicale de grădiniță și școală, cât și tuturor cadrelor didactice [1].

Un rol important în dezvoltarea normală a școlarii și preșcolarii îl avem și noi, asistentele din grădinițe și școlii prin activitățile de EDUCAȚIEI PENTRU SĂNĂTATE (lecții de educație pentru elevi și preșcolari, dar și pentru părinți) pe care le desfășurăm periodic și prin efectuarea examinărilor medicale de bilanț al stării de sănătate. Prin înregistrarea și supravegherea medicală a copiilor, urmărim nu numai dezvoltarea somatometrică, cât și dezvoltarea psihoafectivă. În cadrul examinărilor medicale de bilanț al stării de sănătate, efectuate anual, alături de medicul colectivității, observăm modificările de comportament al copiilor influențați de mediul familiar și educație. Asistentele medicale alături de educatoare și profesoare apreciază dezvoltarea neuropsihomotorie și a limbajului preșcolarii și școlarii [2].

ETAPELE DEZVOLTĂRII COPILULUI

1. VÂRSTA PREȘCOLARĂ (A DOUA COPILĂRIE) - 6/7 ANI

Reperetele psihologice fundamentale sunt: activitatea de bază - jocul și, respectiv, tipul

relațiilor în care este antrenat individul (concret, se produc nuanțări în relațiile interfamiliale și o diversificare a celor extrafamiliale, ceea ce conduce la cristalizarea identității sale primare).

Această perioadă cuprinde următoarele etape:

- a preșcolarului mic (3-4 ani);
- a preșcolarului mijlociu (4 ani);
- a preșcolarului mare (5-6/7 ani).

În această perioadă copilul face progrese prin cooperare, perfecționare a sensibilității tuturor organelor de simț, memorie, limbaj, gândire, joc, atenție, afectivitate, voință, impunerea personalității, imitare, identificare [3]

2. VÂRSTA ȘCOLARĂ MICĂ (MAREA COPILĂRIE) - 6/7- 10/11 ANI

Evoluția psihologică se manifestă prin: achiziționarea scris-citit, spiritul de observație, memoria, uitarea, atenția, voința, afectivitatea, limbajul mult mai bogat, gândirea, imaginația, personalitatea [2].

3. PUBERTATEA ȘI ADOLESCENȚA - 14 - 24 / 25 ANI

- Pubertatea (10-14/15 ani), este corespunzătoare gimnaziului.
- Adolescența propriu-zisă (14/15-18/20 ani), este corespunzătoare liceului.
- Adolescența prelungită (18/20-24/25 ani), caracterizată printr-o diversitate de situații (studii superioare, stagiul militar, diferite școli post-liceale, serviciu etc.) [2].

De timpuriu, pentru o evoluție armonioasă a copilului, mediul educativ trebuie să fie pregătit, educatorul trebuie să fie calm, iubitor și disponibil pentru a-i învăța pe copii de mici despre valoarea pe care o are fiecare dintre ei, ajutându-i să-și formeze o imagine pozitivă de sine [2].

În strânsă legătură cu imaginea de sine se află stima de sine. Stima de sine se referă la modul în care ne evaluăm pe noi înșine, la cât de „buni” ne considerăm a fi comparativ cu alții. Stima de sine este sentimentul de autoapreciere și încredere în forțele proprii [3].

Există o relație de cauzalitate între formarea stimei de sine și acceptarea necondiționată a atitudinii copilului de către educatoare, învățător, profesor sau adult, în general. Mesajul de valoare și unicitate transmis de adult este foarte important în prevenirea neîncrederii. Un eșec nu trebuie perceput ca un simbol al nonvalorii, ci ca o situație ce trebuie rezolvată. Copiii cu stimă de sine scăzută se simt nevaloroși și au trăiri emoționale negative. Pentru preșcolarii mici, sursa cea mai importantă de formare a stimei de sine o constituie aprecierile educatorilor sau ale părinților [3].

Mesajele transmise de aceștia sunt interiorizate de către copil, conducând la inocularea sentimentului de adecvare sau inadecvare ca persoană. Eșecul părinților în a diferenția între comportament și persoană (etichetarea copilului după comportament) conduce la formarea unei imagini de sine negative. Alte elemente care converg spre același rezultat negativ sunt: gesturile de interzicere absolute sau nejustificate total, amenințările cu abandonul („dacă nu faci... nu te mai iubesc”), diverse deficite ale stilului de relaționare părinte-copil, educatoare-copil. La preșcolarii mai mari (5-7 ani), sursa de formare a stimei de sine se extinde și la grupul de prieteni, la alte persoane din viața lor [3].

Copiii care, în urma experiențelor proprii, au dezvoltată stima de sine pozitivă se manifestă astfel: își asumă responsabilități, se comportată independent, sunt mândri de realizările lor. Ei își asumă fără probleme sarcini noi, își exprimă atât emoțiile pozitive, cât și pe cele negative și oferă

ajutor și sprijin celorlalți colegi de grupă. Dintre experiențele anterioare care le-au construit acestora imaginea de sine echilibrată (pozitivă) descrisă mai sus am putea menționa: au fost lăudați, încurajați, au fost ascultați, li s-a vorbit cu respect, li s-a acordat atenție, au fost îmbrățișați, au avut prieteni [4].

La polul opus se află copiii care, în urma experiențelor proprii, au o stimă de sine scăzută. Ei se manifestă astfel: nu sunt mulțumiți de propria persoană, evită să realizeze sau să se implice în sarcini noi, se simt neiubiți și nevaloroși, par rebeli sau nepăsători. Printre experiențele anterioare care le-au format o imagine de sine scăzută ar putea fi: au fost des criticați, li s-a vorbit pe un ton ridicat, au fost ignorați sau ridiculizați, așteptările celorlalți de la ei înșiși au fost exagerate (să fie „perfecti”), au fost frecvent comparați defavorabil cu alți copii [4].

Copiii cu stimă de sine crescută reușesc să facă față mai bine situațiilor și comportamentelor de risc care ar apărea în relațiile interpersonale nesănătoase sau în eșecuri. Adulții (părinți, educatoare, învățător și profesor) trebuie să îi susțină în ceea ce privește identificarea, exprimarea și controlul emoțiilor negative prin: a-i încuraja permanent pe copii pentru exprimarea propriilor emoții, construindu-le un mediu sigur, aprobator; a-i învăța pe copii să-și folosească imaginația în exprimarea emoțiilor; povestirea unei situații asemănătoare trăite de adult; a-i învăța să se accepte pe ei chiar și când se simt abătuți sau dezamăgiți [4].

Ce trebuie să facă educatorul și profesorul pentru a dezvolta copiilor stima de sine: să exprime cerințe rezonabile față de vârsta copilului (nu este rezonabil, de pildă, ca un copil de trei ani să fie certat aspru pentru că a vărsat o cană cu lapte); să planifice din timp activitățile; să se focalizeze asupra aspectelor pozitive (însușiri, realizări) și să le menționeze; să ofere posibilități și opțiuni copiilor ori de câte ori este posibil; să ofere recompense [4].

MATERIAL ȘI METODĂ

Loturile de subiecți - două grupe a câte 110 de copii preșcolari din Craiova.

Una din grupe este alcătuită din copii proveniți din familii disfuncționale (climatul familial conflictual, lipsa unuia din părinți sau chiar a ambilor părinți, autoritatea părinților, relațiile interindividuale dintre părinți și copii, condițiile economico-sociale precare).

Cealaltă grupă este alcătuită din copii proveniți din familii funcționale (adică sunt legal constituite, bine organizate, nu prezintă probleme de ordin economic, social sau cultural).

Metodele folosite:

- desenul de familie - în vederea evaluării nivelului de dezvoltare psihică a copiilor.
- observația - pentru observarea conduitei copiilor în timpul desfășurării probelor.

- studiile de caz prin jocuri-exerciții: ”fulgi de zăpadă”, ”eu sunt”, ”copilul politicos”, ”ce-aș fi dacă aș fi”.

Desenul de familie: Noi le-am oferit copiilor coli de desen, creioane colorate sau acuarele și le-am spus să se imagineze și să se deseneze pe ei însuși și familiile lor. Prin statistica efectuată am evidențiat efectele negative ale tulburării climatului educativ în familie. În familiile unde nu există probleme, copiii realizează desenul de familie la un nivel superior calitativ și cantitativ.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Indică faptul că dezvoltarea intelectuală, ca și dezvoltarea coordonării motrice fine și, nu în ultimul rând, dezvoltarea psihică a copiilor proveniți din familii funcționale sunt superioare celor proveniți din familii disfuncționale.

Nr. crt	Modul de realizare a desenului	Categorii de subiecți	
		Din familii funcționale	Din familii disfuncționale
1.	Desen complet	95 %	69 %
2.	Situații firești	89 %	49 %
3.	Copil izolat	9 %	25 %
4.	Lipsa părinților	5 %	35 %

Din tabelul de mai jos se observă faptul că, la copii proveniți din familii în care predomină un climat bazat pe afectivitate, frecvența culorilor calde este mult mai ridicată, comparativ cu cei proveniți din familii în care predomină conflictele, indolența sau severitatea unuia dintre părinți. După cum se observă, raportul este foarte strâns între cele două grupe de subiecți.

Nr. crt	Modul de realizare a desenului în funcție de culoare	Categorii de subiecți	
		Din familii funcționale	Din familii disfuncționale
1.	Color	75 %	65 %
2.	Alb-negru	30 %	45 %
3.	Culori calde	90 %	66 %
4.	Culori reci	15 %	38 %

Stilul educațional indică faptul că, în categoria copiilor proveniți din familii funcționale nu există copil care să fie educat în stil neglijent, comparativ cu cealaltă categorie de copii, unde

se observă o egalitate între acest stil neglijent și celelalte două, permisiv și dictatorial .

Am folosit ca metodologie a lucrării, jocuri: „Fulgii de zăpadă”, „Eu sunt...”, „Copilul politicos”, „Ce aș fi, dacă aș fi...”.

1. Jocul „Fulgii de zăpadă” are ca scop dezvoltarea sentimentului de unicitate, dezvoltarea stimei de sine pozitive și întărirea sentimentului valorii proprii. Fiecare copil a primit o foaie de hârtie (sau un șervețel).

Au avut de împăturit hârtia în două și de rupt colțul din dreapta, sus. Au împăturit din nou hârtia în două și, la fel, au rupt colțul din dreapta, sus. S-a repetat operația de câte ori a permis hârtia. La sfârșit, toți copiii au despăturit foaia și au observat că foile lor arată diferit, fiecare în felul ei, chiar dacă ei toți au făcut aceleași operații. Concluzia este că fiecare foaie cu decupajele sale este unică, așa cum și ei sunt unici.

2. Jocul „Eu sunt...” este un joc care dezvoltă autocunoașterea și inter-cunoașterea copiilor într-un cadru de respect, încredere și cooperare. Dezvoltă sentimentul valorii proprii și conturează, pentru sine și pentru ceilalți, o imagine de sine pozitivă. Pe o masă am pus mai multe jetoane cu imagini ce reflectă în acțiuni, trăsături pozitive de caracter. De exemplu, un copil care udă florile cu stropitoarea (hărnicie); doi copii care-și dau mâna sau se îmbrățișează (prietenie); un copil care oferă brațul unei bătrâne să treacă strada (politețe) etc. După ce toți copiii au descoperit aceste imagini și sensul lor, am ales din grup un anumit copil, pe care l-am caracterizat.

Copiii s-au așezat într-un cerc pe scăunele, iar copilul ales a fost rugat să se așeze în mijloc; ceilalți au ales fiecare câte un jeton care au considerat că reprezintă o calitate a personajului ales și l-au așezat pe măsuta care se afla în fața acestuia. Copilul ales a avut sarcina de a rosti cu voce tare trăsăturile pozitive pe care le reprezintă fiecare jeton adus de colegii lui. Dacă el a considerat că însușirea îl caracterizează a spus, de exemplu: „Eu, David, sunt harnic”, iar dacă nu a crezut că i se potrivește, a pus jetonul deoparte. La sfârșit a spus toate trăsăturile pozitive de caracter care i-au fost atribuite și pe care el însuși le-a acceptat. De exemplu: „Eu, David, sunt vesel, harnic, atent, politicos etc.”

La finalul jocului am observat că preșcolarii și școlarii care provin din familii disfuncționale

și cu o educație într-un stil neglijent, permisiv și dictatorial prezintă o stimă de sine scăzută, iar cei proveniți din familii funcționale și educați în stil autoritar prezintă o stimă de sine dezvoltată.

3. Jocul „Copilul politicos” - scopul acestui joc este ameliorarea climatului socio-afectiv din grupul de preșcolari și școlari, prin direcționarea atenției copiilor spre atitudini și comportamente pozitive, dezvoltarea sentimentului de apartenență la grup. Înainte de începerea activității, eu și colega mea am stabilit cine va juca rolul „copilului politicos” în jocul nostru, fără ca ceilalți copii să știe despre cine este vorba. Am comunicat grupei doar faptul că unul dintre ei va juca acest rol special, iar la sfârșitul activității copiii au trebuit să ghicească cine a jucat acest rol. Copilul ales a avut sarcina ca pe tot parcursul zilei să fie cât mai prietenos și politicos cu colegii și adulții, să folosească formule de politețe și să facă fapte bune.

Ceilalți copii au trebuit să fie foarte atenți pe parcursul zilei, să fie buni observatori, având posibilitatea de a câștiga jocul prin depistarea „copilului politicos”. La sfârșit, fiecare dintre colegii a trebuit să își expună părerea referitor la cine a jucat acest rol, menționând numele copilului, dar și motivul. De exemplu: „Este Mateo, pentru că m-a rugat frumos să-i dau mașina mea”. După ascultarea tuturor părerilor, noi am anunțat câștigătorul jocului. Jocul și-a atins scopul pentru că marea majoritate a copiilor au acceptat participarea la o astfel de activitate și s-au implicat cu seriozitate la buna desfășurare.

Relația dintre nivelul intelectual al copiilor și climatul socio-afectiv oferit de maturitatea părinților este demonstrată de faptul că subiecții care înregistrează un nivel intelectual crescut și o adaptare socială bună provin din familii funcționale în care părinții au o maturizare emoțională corespunzătoare. La copiii care provin din familii disfuncționale, cu un climat socio-afectiv precar, se observă refuzul de a juca jocul propus sau o participare pasivă la joc.

4. Jocul „Ce aș fi, dacă aș fi...” are ca scop dezvoltarea autocunoașterii și formarea imaginii

de sine pozitive, precum și exprimarea alegorică a acesteia. Copiii au primit o foaie de hârtie pe care au împărțit-o în trei. Ei au răspuns prin desen la următoarele întrebări: „Dacă ai fi un animal, ce animal crezi că ai fi?”; „Dacă ai fi o culoare, ce culoare crezi că ai fi?”; „Dacă ai fi o jucărie, ce jucărie crezi că ai fi?”. Pentru demararea discuțiilor, noi am pus întrebări: „A fost greu ce ați desenat?”; „La ce te-ai gândit când ai desenat acest animal?”; „De ce ai desenat această culoare? Ce reprezintă ea pentru tine?”; „Cum vă simțiți acum, după ce ați desenat?”. Pentru ca scopul să fie atins, fiecare copil a trebuit să spună și să motiveze ce a desenat. De exemplu: „Aș fi un leu pentru că este puternic”; „Aș fi un delfin pentru că este inteligent”; „Aș fi culoarea roșie pentru că este veselă”; „Aș fi o minge pentru că este jucăușă”. Prin desen, copiii și-au exprimat trăsăturile de caracter pe care au considerat că le au, și și-au fac o succintă autocaracterizare și și-au exprimat imaginea de sine pozitivă.

Corelația dintre nivelul intelectual al copiilor și maturizarea emoțională a părinților este importantă în dezvoltarea psihică a copiilor. Subiecții care înregistrează un nivel intelectual crescut provin din familii unde părinții au o maturizare emoțională corespunzătoare.

CONCLUZII:

Datele studiului evidențiază importanța educațională și formativă a perioadei preșcolare

în formarea structurilor fundamentale ale personalității. Condițiile de natură educațională au ponderea cea mai mare în dezvoltarea armonioasă a preșcolarului și școlarului. Climatul familial în care preșcolarul și școlarul se dezvoltă și se formează îi marchează în mod inevitabil personalitatea.

Un rol important în dezvoltarea normală a școlarelor și preșcolarelor îl avem și noi, asistentele din grădinițe și școli prin activitățile de **EDUCAȚIEI PENTRU SĂNĂTATE** (lecții de educație pentru elevi și părinți) și efectuarea examinărilor medicale de bilanț al stării de sănătate. Prin înregistrarea și supravegherea medicală a copiilor, urmărim nu numai dezvoltarea somatometrică, cât și dezvoltarea psihoafectivă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Gheorghe –Eugeniu Bucur, Octavian Popescu – *Educație pentru sănătate în familie și în școală*, Ediția a III-a revizuită și adăugată
2. Verza, E. *Psihologia vârștelor*. Editura Hyperion XXI. 1993
3. Teorii psihologice privind dezvoltarea copilului - psiholog Cătălin Luca
4. <http://www.tribunainvatamantului.ro/stima-de-sine-la-copiii-prescolari/>